

БОГОСЛОВЉЕ

ИЗДАЈЕ
ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ
ФАКУЛТЕТ У БЕОГРАДУ

Година XV (XXX)

Свеска I и II

Хендрик Беркхоф

КОНАЧНОСТ ИСУСА ХРИСТА

Наше заједничко исповедање и његове импликације за данас

I. ЗАШТО ОВА ТЕМА?

Данас* су обе теме посвећене суштини, не само екуменског покрета, већ и наше хришћанске вере. Овде расправљамо о објекту наше вере и љубави, извору наше инспирације, основном исповедању са којим стојимо и падамо, знаку обележавања са којим се разликујемо од других, а чинимо јединство — говоримо о ономе без чега све наше мисли и делање, наше идеје и идеали губе свој основ и значај.

2. Основа Светског савета цркава, као израз нашег заједничког исповедања, с правом је названа христолошка.¹ Она садржи далеко мање од онога што већина цркава чланица исповеда. Па ипак она није минимум. Њено редуцирање је у исто време концентрисање, указивање на средишно учење према којем свака црква носи своје име. И уколико оно представља плодније земљиште за заједничко узрастање, полазну тачку за заједничку акцију, јемство Духа за прогресивно откривање нашег јединства. Из разлога што је она све то, наша заједничка основа и исповедање никад не могу бити нешто што можемо претпоставити у нашем говору и раду. Она је место нашег најинтимнијег сусрета, а у исто време талант који треба да умножимо.

* Предавање које је писац, професор догматике и библијске теологије са Теолошког факултета у Лајдену, одржано на IV скупштини Светског савета цркава у Упсали.

¹ Види напр. званичну изјаву: „Прва скупштина је одлучила да свака црква која затражи промену у „Основи” треба да поднесе своју молбу Централном комитету да ова достави извештај следећој скупштини, а да Централни комитет „и даље проучава могуће измене у контексту христолошког принципа изложеног у садашњој „Основи”. (Првих шест година. 1948—1954, стр. 11).

3. Светски савет цркава је заиста покушавао да умножи овај талант. За кратко време свога постојања често је одражавао христолошку основу и њену импликацију за проучавање и рад који је Светски савет цркава морао да предузме.² После Скупштине у Њу Делхију Одељење за проучавање започело је ново истраживање на овом пољу, „Коначност Исуса Христа у добу универзалне историје”. Тешка енглеска реч „finality” (ми је преводимо са „коначност” — прим. прев.)³ узета је да на маркантан начин изрази основни карактер и универзални опсег личности и рада Исуса Христа. Низ важних студија и коментара по овом питању имали су за резултат студијски документ Комисије Вера и црквено уређење назван „Бог у природи и историји”⁴. Ова студија се може сматрати разрадом нашег заједничког христоцентричног веровања у суочавању са савременим погледима на свет. Међутим, специфична тема коначности била је занемарена у последње време. У току припрема овог предавања схватио сам да је тема исувише значајна и савремена да би се смела занемарити. То је разлог зашто се у току овог размишљања о нашем заједничком исповедању концентришемо на коначност Исуса Христа.

II. ЗАБУНА ОКО РЕЧИ КОНАЧНОСТ

4. Називати Исуса Христа „коначним” јесте исто што и звати га Господом, надом, светлошћу, итд. света. Ниједан ред у Новом завету није написан без таквог веровања у коначност Христову. Међутим, реч и неки њени прегласи су нови. Они добијају своју важност од ситуације у којој се налазимо када ово исповедамо у модерном свету. Реч „коначност” јасно обележава особитост, безвременост и чудо нашег веровања. Живимо у свету који углавном високо цени Христа због његовог узвишеног учења и инспиришћућих ставова. Али ова реч постојано одбацује сваки захтев за јединственошћу и искључивошћу који црква може поставити за свог Господа. Можемо га назвати великим па чак и највећим од религијских личности, али не можемо рећи да је он Божје коначно откровење, да „не постоји неко друго име којим би се могли спасти”, или да наш живот добија смисао једино ако се њему преобратимо.

5. Коначност Исуса Христа напада се са две стране. С једне стране, постоји прастари свет великих религија, у коме су сви људи спремни да признају Христа као једно име, као један пут међу другима. Оне сматрају хришћанство као велико обогаћење човековог религиј-

² Колико је овај „христоцентрични универзализам” који овде обрађујемо под називом „коначност” укорењен у историји и преисторији Светског савета цркава, види В. А. Хуфт, *Нема другог имена (No Other Name)*, Лондон 1963, одељак „Поновни проналазак христоцентричног универзализма у екуменском покрету” (стр. 103—112).

³ Смисао ове речи и наслов чланка боље ће се схватити ако се има на уму да ми у српском језику говоримо о „коначној истини” у смислу „апсолутне истине”, о „коначном гледишту” у смислу „последњег, дефинитивног гледишта” које се више не може мењати.

⁴ Објављен у Нови правци Комисије Вера и црквено уређење, Бристол 1967, Докуменат вере и уређења бр. 50, 1968, стр. 7—31.

ског искуства — али увек под условом да је хришћанство вољно да прихвати ово место међу другима, и не настоји да замени све друге религије.

6. С друге стране, модеран секуларизован свет пориче коначност Исуса Христа. Према његовој концепцији историја је трајан ток у коме ништа не може имати апсолутни карактер. Све је производ прошлости и узрок будућег развоја. Исус из Назарета био је изненађујући производ свога времена и високо утицајна снага у културној еволуцији после њега. Он и даље може да многе инспирише. Али његов утицај је неизбежно све више испреплетен са утицајем других личности, догађаја, открића. Доћи ће време када ће се његов допринос исцрпсти. Смешно је веровати да би ова једна личност и њен рад од пре 2.000 година могли бити коначним.

7. Ово двоструко одрицање не долази само споља. Оно одзвања у срцима многих хришћана. Зар није наше исповедање коначности Христове, усред таквог широкогрудог света, доказ наше ускогрудости и нетрпељивости? Зар не би било мудрије да се одрекнемо овог исповедања? Зар Христос не би изгледао прихватљивијим, истинскијим, људскијим, привлачнијим, ако би напустили ово саблажњиво претерано наглашавање?

8. Али, не — то је немогуће. Коначност није додатна особина коју приписујемо Христу, и коју по жељи можемо потврдити и порећи. Управо, коначност је исповедана и проповедана од самог почетка, као у првобитном исповедању „Христос је Господ“. За њега су мученици жртвовали свој живот; оно је било задивљујућа снага кроз све векове; када је било порицано, хришћанска вера је губила своју спасилачку снагу. Немамо другог избора: или исповедамо Христа и његову коначност или га не исповедамо уопште. Овде не постоји ни најмања могућност за компромис са великим религијама или секуларизмом.

9. Ово сазнање, међутим, није стварна помоћ у нашој забуни. Јер се питање једноставно мења и сад гласи овако: на основу чега смо овлашћени и обавезни да исповедамо Исуса Христа коначним?

10. Ако сам у праву, ми модерни хришћани склони смо да тражимо одговор у два правца — или одвојено или комбиновано. Први одговор гласи: Исус, историјски Исус јесте јединствен и коначан због свог егзистенцијалног става. Овај став је описан на разне начине, као „слобода“, „вера“, „нада“, „љубав“, „солидарност“, „жртвовање“, „самопорицање“, „сачовечност“, итд. Све ове речи указују на стварност која доиста показује своју инспирацију кроз сва времена. Али да ли је ова стварност доста јака да би издржала исповедање коначности? Можемо ли рећи да такав став није уопште нађен пре Христа, нити касније ван Христа? И зашто овај став називамо коначним, а не став толико многих других великих личности? Ко ово одлучује, и на којим основама? Можда зато што се овај став добро уклапа у наше моралне стандарде? У овом случају коначност је особина ових стандарда, а не Христа?

11. Други одговор указује на Христов универзални рад и налази своју јединственост у његовој обнови откривеној толико пута и

на толико места, у животу Цркве, у појединцу, друштвеном и културном животу. Зар велика регенеративна и хуманитарна снага у историји човечанства није његова? Као хришћани, ово потврђујемо са захвалношћу. Па ипак овај одговор није потпуно задовољавајући. Јер како су апостоли могли проповедати његову коначност тако моћно у време када је ова обнављајућа моћ била тада сакривена? Не смеомо ли рећи да је ова моћ била резултат његове коначности, а не да је коначност консеквенца ове обнове? И зар ова обнова у Цркви, у појединцу, у култури, није помешана са много непослушности, кривице и фрустрације, да се стекне основ за наше признање коначности?

III. ОСНОВ КОНАЧНОСТИ

12. Шта је главни основ исповедања коначности Христове? Нови завет даје нам недвосмислен одговор: васкрсење Исуса Христа из мртвих. У наше време склони смо да одбацимо ово чудно сведочанство, али онда сва сведочења о Христу лишавamo њиховог значења и снаге. Ово није маргинално, већ основно. А тиме се решава питање коначности.

13. Најпре, ово сведочанство поставља више питања него што даје одговора. Углавном су два питања која оно изазива. Првенствено је питање: може ли да се догоди васкрсење? Склони смо да ово порекнемо, јер се васкрсења не дешавају у нашем искуству, а у нашем концепту реалности не постоји за њих место. Ни ученицима проблем није био много лакши. Кад им се Христос јавио после своје смрти, изазвао је запрепашћење и неверицу. Кад су поверовали, изменио се њихов целокупан концепт реалности. Сада су сами себе сматрали овлашћеним и обавезним да проповедају Исуса као јединствено дело Божје. Васкрсење и коначност узајамно дефинишу једно друго. Ако одбацујемо синкретизам религија и релативизам секуларизма, то је једино стога што верујемо очевидцима и њиховој проповеди, а преко ње примамо нове појмове о Богу, човеку и животу. Питање је: да ли судимо о могућности васкрсења Христовог у светлу наших текућих концепција реалности, или обрнуто? Као хришћани убеђени смо да морамо одговорити: обрнуто.

14. Друго питање уско је повезано са првим: у чему је био смисао овог васкрсења? Одговор је: то није био повратак у стари живот, већ рађање новог човечанства. У васкрслом Христу Бог је открио велику будућност коју је припремио за грешну и фрустрирану људску твар. Исус Христос је и пут који води ово назначење и прозор кроз који га видимо. Можда је реч „видимо” сувише искључива. Преко сведочанства очевидаца ми нејасно назиремо његово прослављено човечанство из далека. Али из овога знамо да имамо Бога промене и развоја, који се не уклапа у status quo човечанства. Без овог значаја васкрсење Исусово би остало изоловано чудо. Сада је оно Божје последње обећање и наша последња инспирација. „Као што смо носили слику човека од прашине, тако ћемо носити слику човека неба”.⁵

⁵ I Кор. 15, 49.

IV. УКЉУЧИВАЊЕ И ОДРЕДБЕ КОНАЧНОСТИ

15. Чим се у васкрслог Христа почело да верује као перспективни центар реалности, читава твар је почела да изгледа друкчије. Из Новог завета видимо како су нови погледи у раној хришћанској заједници почели да ничу један за другим. Они су се односили на живот и смрт, појединца и његове друштвене традиције („силе ваздуха“), на природу и историју, стварање и конзумацију. Васкрсли Исус, откривени Нови Човек, показао се као последњи кључ за разумевање свих ових реалности. Досег његове коначности је према дефиницији широк као свет.

16. Специјално ову инклузивност Христовог догађаја схватили су хришћани последњих деценија. Овде мислимо на Карла Барта и Пјер Тејар Шардена, пасторалну енциклику II ватиканског концила „*Gaudium et spes*” и на наш документ „Бог у природи и историји”, као и на многа друга имена и публикације. Овај нови акценат има своје место и у наше време. Што више наш свет постаје један и што смо више свесни великог заједничког еволуционог процеса у који је човечанство укључено, утолико више нам је потребно да ову реалност која зауставља дах повежемо за Господа кога исповедамо. Овде у Упсали нећемо чути релевантне хришћанске речи о разним и тешким проблемима које обрађујемо, ако не би стално настојали да их повежемо са новим човечанством у Христу за који је наш људски свет предиспониран.

17. Међутим, овакав покушај није без озбиљних опасности. Ако би имали на уму једино инклузивност Исуса Христа како је она откривена у његовом васкрсењу, претворили би нашу хришћанску веру, пре него што будемо тога свесни, у свеобухватни поглед на свет, у идеологију у којој би се Исус Христос изменио да не буде више живи Господ, већ постао универзални христоцентрични принцип. Наша Скупштина не би могла да одбрани ово извитоперавање наше вере у идеолошки тријумфализам, осим ако не бисмо темељито размотрили три ограничења или боље квалификовања нашег исповедања Христове коначности. То су: Крст, Дух, Будућност.

18. Прво, **Крст**. Исус Христос кога је Бог подигао из мртвих као први предзнак наше будућности био је распети Христос. „Он се понизио и у послушности примио саму смрт — смрт на крсту. Стога га је Бог подигао на висине”⁶. Овај крст био је неопходна последица његовог целог живота. У светлу васкрсења откривамо и исповедамо јединственост Исусовог „начина живота”. Тајна овог живота била је: ко год изгуби свој живот зарад Царства Божјег, спашће га; зрно пшенично мора пасти у земљу и умрети, да би донело богат плод. Наш начин живота значи: старати се за нашу сигурност, потврђивати себе, испуњавати себе. Тако нам полази за руком да достигнемо оно што тражимо; уместо да испуни себе, Исус се одрекао себе

⁶ Фил. 2, 8 и даље.

да би уступио место Богу и своме ближњем. Он је живео вером којом би Отац на један или други начин оправдао његов начин живота и смрти. За ово се он предавао чак и у крајњем очајању свога самоодрицања. Васкрсење значи да га је Бог услишио, и потврдио његов живот радикалног самоодрицања као коначни. Из овога можемо схватити да је обнова човечанства за којим наш свет чезне недостижна ако самопотврђивање не би уступило место преобраћању и самоодрицању. Од времена Исуса Христа ми знамо не само о новом човечанству већ и о његовој цени. Он је платио ту цену да би отворио нашу будућност. Наша је вера у његовом победоносном животу и жртвовању. Али животворна вера значи: пратити га на путу који он изабере, наиме, на путу зрна пшеничног које умире. Једино се тако можемо надати да ћемо открити знаке предстојеће обнове људског назначења.

19. Дух такође одређује коначност васкрсења Христовог. Васкрсење и излив Духа су у Новом завету блиско повезани. Ми не можемо уочити Христову коначност ако нам Дух не отвори очи. Наше исповедање коначности не почива на разумским аргументима. Оно је крајње неодбрањиво у свету који није у стању да у њега поверује. Ми стојимо чврсто једино онда ако прихватимо ову реченицу, а не ако покушамо да је замрачимо аргументима који се на крају покажу неуверљивим. Дух Христов јесте моћ која је убеђивала и наставила да убеђује небројене људе свих народа и језика. Наши га аргументи не могу заменити.

20. Исус Христос се не обраћа нашем интелекту доказима, већ читавом нашем бићу спасењем. Хришћанска вера је као лек. Лекар не пружа доказ пре његове ефикасности; он нас позива да га узмемо и тиме искусимо његову лековиту моћ. Позвани смо да искусимо чињеницу да Нови Човек Христос ваистину обнавља наш живот у нову наду, нову љубав, ново човечанство. На овај начин, ми не примамо једино доказ, већ сами постајемо једино могуће сведочанство у свету коначности Исуса Христа, што апостол Павле назива „показивање Духа и силе”.⁷ Ипак ово сведочанство остаје двосмисленим; оно је преломљен одсјај Христове љубави у грешним људима. Ни хришћанин ни црква не могу рећи: ако желиш да се увериш у коначност, пази на наш живот и понашање. Христос је одређен да буде знак против кога ће се борити. Његова коначност је ипак сакривена и ограничена. Црква која пориче ова ограничења и жели да пружи импресивнију и убедљивију коначност, издаје свога Господа. Слуга није већи од свога господара. Коначност Христова није јасна чињеница, она је ствар вере и наде, хвале и молитве, обраћање Богу будућности који нас мора поставити на право место.

21. Ово води трећем обележју коначности: **Будућност**. Наш Господ још није коначан у правом смислу речи. Ми исповедамо његову коначност у једном свету који јој непрестано противречи својим филозофијама и идеологијама, као и својим грехом и патњама.

⁷ Кор 2, 4.

Често су хришћани ово губили с ума, поготову у нашој тзв. западној култури, у којој је хришћанска вера била тако дуго доминантна. Наша наизглед „хришћанска култура“ давала је утисак да је Исус Христос већ постигао свој циљ и да је Царство Божје остварено у историји. Често смо олако говорили о Исусу Христу као „Господу“, „Победнику“, „Светлости света“, испуњењу и центру времена, смислу, остварењу праве човечности, итд. Постојала је само једна група која је ово тврдоглаво порицала у име истог Бога: Јевреји. Они су одбацивали и одбацују месијанство Христово, зато што стварност доказује да царство још није присутно. Ми смо на нашу штету превидели истину овог јеврејског протеста. Очигледно је да живимо у свету у коме су кривица и трагедија, фрустрација и смрт, несумњива стварност. Исус Христос изгледа као индивидуалан изузетак, а мање као универзални господар.

22. Исус Христос је коначан јер је на путу ка својој коначној победи. Он је Божја гараниција и залога и стога наш велики знак наде. Хришћани се не разликују од других као они који су већ постигли циљ. Заједно са свим људима ми остајемо на путу. Али ми знамо да постоји циљ и пут. Иако не можемо пружити коначна решења бесконачних проблема нашег неискупљеног света, ипак смо у васкрсењу Христовом открили правац којим Бог води, и основу и инспирацију за непрестану борбу ка обнови. Ово је скромније него што смо често уображавали да имамо, али је стварно и довољно.

V. НЕКЕ ДАНАШЊЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Коначност Исуса Христа се односи на сва подручја нашег живота, а отуда и целог рада Светског савета цркава. Немогуће је приказати ову важност у свим појединостима. Овде се ограничавамо на три питања из недавне прошлости која ће бити од веће важности у блиској будућности за наше мишљење и рад. Желим да укратко наведем импликације Христове коначности: (А) за „хуманум“ који морамо тражити; (Б) за знаке времена које желимо да тумачимо, и (В) за будућност какву треба да очекујемо.

A. „Хуманум“ који морамо тражити

24. Свуда у свету откривамо дубоку чежњу и страсно тражење пуније човечанске природе него што нам је дата у status quo. Светски савет цркава је сажео овај циљ као „одговорно друштво“, а Француска револуција је много пре дефинисала његов садржај као „слободу, једнакост и братство“. Сва ова три појма имају библијске корене. Они потичу из ишчекивања Царства Божјег, из етоса Старог завета и из појаве новог човечанства у Исусу Христу. Живимо у времену у којем ова велика визија пуног човечанства добија универзалну моћ привлачности. Стога хришћанске цркве морају рећи у основи „да“ за овај покрет, и сваки хришћанин у свом месту треба да учествује онолико колико може.

25. У исто време, морамо бити свесни чињеница да су идеали који воде наше савременике често толико неодређени да су изложени свим врстама извитоперења, а појединци и групе могу их искористити за егоистичне циљеве, чиме се људи још више отуђују од свог људског позива. Неопходно нам је потребан стандард, оријентациона тачка за „хуманум“ који тражимо. Морамо измерити наше идеале и достигнућа Новим Човеком, „правим Богом и правим човеком“ у коме је он откривен према Божјој слици и сврси. Из овога разлога у Светском савету црквава предузимамо нови пројекат проучавања „Човек у природи и историји“, у коме ће физичари и социолози сарађивати са теолозима да би повезали реалност Христову са реалностима нашег садашњег света.

26. Овим последњим речима већ смо признали да се Христос не може употребити као експресна фотографија човека. Не знамо тачно шта се десило у његовом васкрсењу или које је природе његова прослављена човечанска природа. Отуда, „оно што ћемо бити још није откривено, али знамо да кад се открије, бићемо слични њему“.⁸ У сваком периоду обојићемо ову визију према нашим друштвеним, културним и психолошким околностима. Тако једино можемо пројектовати пролазне слике последњег хуманума.

27. У исто време морамо рећи да имамо стварне и поуздане принципе у Новом Човеку Христу. Постоје два принципа на која желим да вам особито скренем пажњу, јер постоји опасност да се забораве. Ако би се то догодило, наше трагање за хуманумом било би у суштини угрожено. Први је чињеница да човечанска природа нашег Господа одговара човечанској природи, која је последица љубави Оца. То је био извор подстицаја који га је окренуо човеку у невољи. Ако се ова **теоцентрична димензија** заборави (као што је нашироко случај у наше време), човек мора да тражи извор љубави у самоме себи. Из разлога што је овај извор сиромашан, наш рад на пунијој човечанској природи може да постане само легалистичка дужност. А наш осећај дужности обично има уске границе. Једино онај може поклонити љубав који је и прима. А други важан елемент је онај мало пре споменути: пут ка пуној човечанској природи није пут самопотврђивања, већ пут **умирања пшенице**. Ова стаза је најкраћа и у ствари је једини пут ка потпуној човечанској природи. За све занемаривање ове стазе наш свет ће пре или после имати да плати цену. „Морате да гледате интересе једни других, а не ваше сопствене. Нека ваше понашање једних према другима произлази из вашег живота у Исусу Христу“.⁹

28. Стога ми као хришћани учествујемо у борби за потпунију људску природу у **критичној солидарности**. Нисмо позвани да једино поновимо што је већ речено свуда у свету данас, већ такође, и на првом месту, да устанемо за оно што још није речено и оно што је у свету неопходно потребно, да не би његова визија била осујећена.

⁸ I Јов. 3, 2.

⁹ Фил. 2, 4 и даље.

Б. Знаци времена које желимо да тумачимо

29. У последње време је примећено да је Светски савет цркава, међу другим стварима, једна светска група пропагатора. Да би знали где треба радити и у ком правцу, требало би да тумачимо знаке времена. Овде је важнији заједнички позив наших цркава у Светском савету. Међутим, многе дискусије у току последњих година показале су да овде настају велике забуне и неслагања. Где делују оне оплемењујуће снаге Духа у наше време; где су снаге зла; где треба да ми деламо са једино неутралним побољшањем људских услова? Како да се као хришћани поставимо према комунизму, секуларизованом друштву, револуционарним покретима? Не смемо заборавити да је само Један коначан: У верзији коју даје Лука када говори о знацима времена мисли се на њега као на знак (уп. Лк. 12,56 и Мат. 16,3). У нашој људској историји добро и зло никада нису присутни у апсолутним облицима. Ретко имамо посла са „црним“ и „белим“, далеко више имамо посла са „сивим“. Чак и онда морамо судити о сенкама у светлу нове људске природе у Христу, и да заступамо мање сиво од више сивог — или боље, квалитет праве људске природе у обома. Тумачење никада не може значити пуну идентификацију са нечим што није коначно. Међутим, ова неидентификација не обухвата по-матрачки став, већ, напротив, нови напор преданости да би човек и његове ситуације биле подударније са сликом Христовом. Али заједнички напор тражи мање-више заједничко тумачење светлости и таме у нашем времену. Зар не можемо наћи један другог у подешавању наших друштвених и политичких судова према стандарду Христове коначности? Ако не можемо на другом месту, можемо у Светском савету да под овим стандардом доживљавамо самокритику и слушамо једни друге. Да би нам Дух дао оно што је у Новом завету названо „дар пророштва“, којим заједно можемо схватити где морамо да помоћемо, где да критикујемо, где да се одупремо, а где да покажемо нове путеве.

В. Будућност која нам је подарена да је очекујемо

30. Усред необично брзих промена нашег времена многи се плаше будућности. Они желе да се врате она статичка времена наших предака. Ипак Бог није Бог статичних ситуација, већ промена. Велика коначна промена која се збила у Исусу Христу показује да је Бог одредио свој свет за радикалну трансформацију. Ова трансформација се не замишља као рестаурација почетка. Слава Светог Града далеко надмашује славу изгубљеног раја. Слава последњег Адама је далеко већа од славе првог. Стога спасење обухвата развој, а искључује стајање у било ком status quo. Исповедање Христовог васкрсења има револуционарне последице. У исто време знамо у ком правцу лежи велика будућност. Ово нас спречава да будемо нервозни и песимистични.

31. Како ће се та будућност односити према будућности великог друштва које ми сада сами градимо? Од почетка екуменског покрета

стоје два одговора супротна један другом. Један гласи: Божја будућност ће доћи преко наших настојања. Други гласи: Божја будућност ће доћи одозго, потпуно као његово дело. Да ли је ово важан контраст? Бог и човек нису ривали. Бог је увек делао преко људи: преко Мојсија, преко пророка, па чак преко незнабожачког владара Кира. У Исусу Христу он је био присутан међу нама, у човековим поступцима и жељама. Ово, међутим, не значи да сви људски поступци као такви доприносе његовој будућности. Нама је потребан преображавајући Дух Христов. Без њега нешто можемо допринети да побољшамо ситуације и односе, а то може да значи врло много. Али ако човек сам остане неизмењен, нашем развоју недостајаће коначност и наш свет ће и даље да осцилира између учмалости установања и револуције. Главна измена са којом је потребно да уђемо у велику будућност јесте измена нас самих. Ово је ван нашег домаћаја. Али онај који је обећао: „Где, ја све творим ново”, послао је Дух Христов да примени и испуни његову коначност. Он употребљава обновљене људе да припреме своју будућност. Ово је скроман али велики допринос који дугујемо свету и његовој будућности — више од наших речи и поступака, наших изјава и пројеката — „демонстрација Духа и моћи”. Ми ћемо, међутим, пропасти под теретом овог позива, ако у једном Новом Човеку не видимо гаранцију Божје будућности и инспирацију за нашу скромну сарадњу.

С енглеског превео
Радомир Б. Ракић